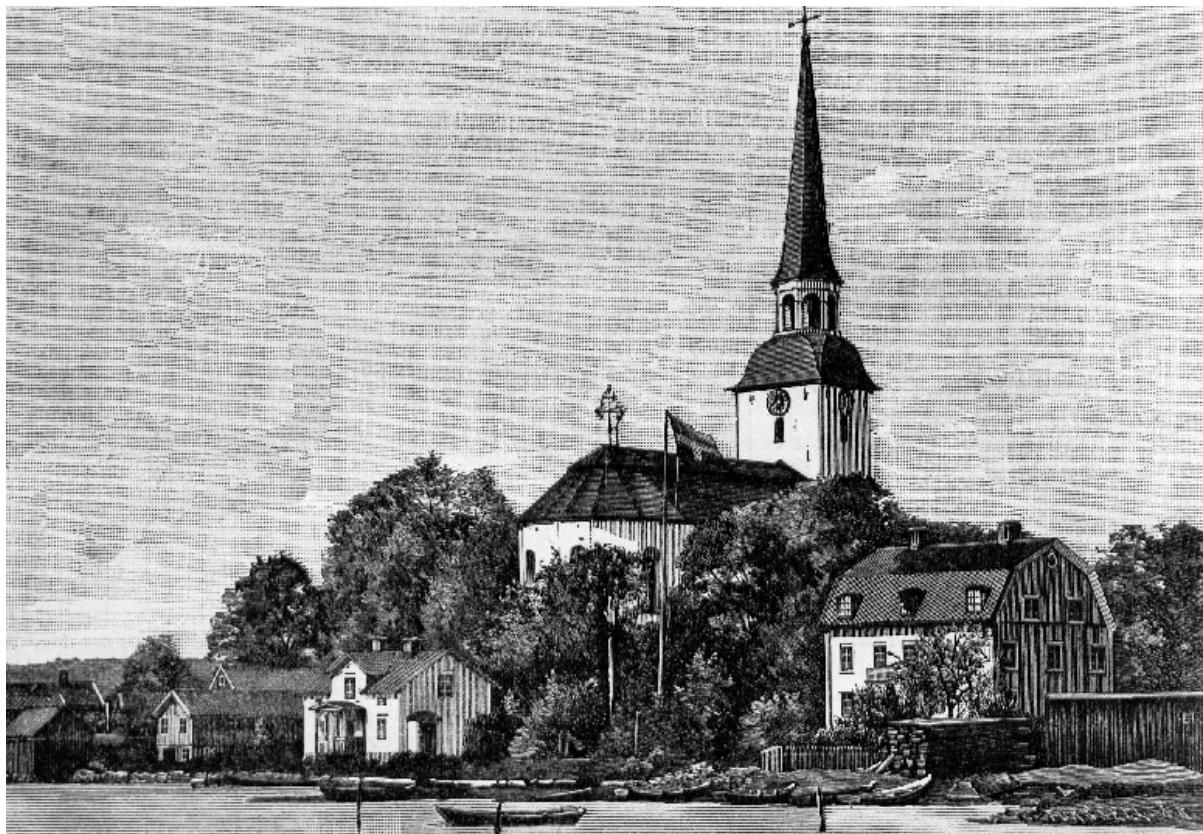

Mariefreds kyrka

Mariefreds kyrka, s.k. xylografi i tidning från 1885.

Den som närmar sig Mariefred sjövägen, ser hur Gripsholms slott och Mariefreds kyrka dominerar staden. Kommer man istället landvägen från Läggesta, är kyrkans tornspira med sitt kors det första som syns av staden. Kyrkan är högt belägen och kyrktornet sträcker sig 49 meter över marken. Om korset medräknas blir höjden uppemot 60 meter. När mariefredsborna på 1600 – talet byggde en kyrka mitt inne i sin stad, gjorde man det på en plats där den skulle vara väl synlig.

Dagens kyrkorum berättar om kyrkans historiska rötter. Triumf-krucifixet som hänger i korvalvet härrör från Kärnbo kyrka som byggdes på 1100-talet och som fram till dess att Mariefreds kyrka byggdes var den plats dit bygdens folk fick gå för att fira sin gudstjänst. Bild 1.

Bild 2. Slottsläktaren och monogrammen i korets två fönster, berättar om hur kyrkans historia har varit förbunden med slottet Gripsholm.

Bild 3. Kyrkans altarmålning, där ljuset faller på Jesu mor Maria, uttrycker kyrkans historiska band till klostret Pax Mariae. Klostrets kyrka byggdes på den plats som den nuvarande kyrkan ligger.

Bild 1. Triumf-krucifixet

Bild 2. Monogrammen i korets två
fönster

Bild 3. Altaret med altartavlan "Herdarnas tillbedjan"
med Jesus och Maria i centrum. Bilden tagen mellan åren 1936 o. 1953

Som de flesta kyrkor är Mariefreds kyrka, med sina tre valv, byggd så att den sträcker sig i öst – västlig riktning och har sitt altare i öster. Sedan gammalt har de två vädersträcken haft sin symboliska betydelse, där öster har varit Guds och den goda kraftens riktning, medan väster har varit den onda kraftens väderstreck.

Intreör från väster där man ser altaret i öster, predikstolen och de tre valven.
Målning av 'Nilsson'

En kyrka mitt i staden.

Mariefred fick sina stadsrättigheter 1605 och stadsborna lät uppföra sin egen kyrka under åren 1621 – 1624, bl.a. tack vare ett frikostigt bidrag från kung Carls änka Kristina d.ä. En del material, ”en myckenhet golv- och trappstenar”, liksom en runsten som nu är inmurad i sakristians vägg togs från den gamla sockenkyrkan i Kärnbo. Genom kyrkan fick staden sin första monumentala byggnad, som reste sig högt över den låga bebyggelsen.

När Mariefred 1682 drabbades av en förödande stadsbrand, ödelades en stor del av stadsbebyggelsen och så även kyrkan. Tornspiran, taket och inredningen förstördes och klockorna störtade ner och smälte i hettan. Sakristian, där textilier och kyrksilver förvarades, klarade sig emellertid då den hade försetts med ett brandsäkert valv.

Under 1680-och 90-talet återuppbyggdes kyrkan, denna gång med hjälp av ett frikostigt bidrag från änkedrottning Hedvig Eleonora. Valven slogs samma år som kyrkan återinvigdes 1697. Altaruppsatsen av bildhuggaren Caspar Schröder, en förenklad upplaga av altaruppsatsen i Riddarholmskyrkan, var klar redan 1689. Sedan dess har kyrkans exteriör inte genomgått några större förändringar, förutom att den höga och präktiga kyrktrappan som är så karakteristisk för kyrkan, tillkom 1730.

Under 1700-talets början kom den inredning vi idag känner på plats, predikstolen som tillverkades av stockholmsmästaren Anders Heisig och slottsläktaren med sin förgyllda blad-dekor som är snarlik predikstolens. Dessutom göts en ny klocka av de tidigare nersmälta klockorna. Mellanklockan bär namnchiffret efter återuppbyggnadens sponsor, änkedrottning Hedvig Eleonora. Orgeln byggdes av den tidens främste orgelbyggare Olof Schwan och tillkom 1787. Under den tid som kyrkan återuppbyggdes fick församlingen hålla sina gudstjänster i Kärnbo kyrka, som genom donerade medel hade rustas upp för att åter kunna fungera som församlingens kyrka.

Under den senare delen av 1800- talet var kyrkan i ett mycket dåligt skick. Golv och fönster behövde åtgärdas, men församlingen hade en dålig ekonomi. Tack vare en donation av arrendatorn vid Kungsladugården och handelspatronen i staden, C. F. Bergholm, kunde till slut renoveringen av kyrkan påbörjas. Golvet bröts upp och de gravstenar som låg i mittgången flyttades upp i koret. Nya bågar sattes in i fönstren och nya bänkar sattes in av samma modell som fanns i Engelbrektskyrkan i Örebro. Under den tid som renoveringen pågick höll församlingen sina gudstjänster i folkskolan.

När kyrkan 1953 åter restaurerades togs de öppna bänkarna bort och den slutna bänkinredningen sattes tillbaka. Ytterligare ett bänkkvarter sattes in framför ingången till sakristian. Redan 1936 hade koret fått nya vackra fönster, som var försedda med var sitt monogram, vilka påminner om de två änkedrottningar som bistått församlingen när kyrkan byggdes och återuppbyggdes. I det vänstra fönstret återfinns bokstäverna CR (Christina Regina) och i det högra HERS (Hedvig Eleonora Regina Svecia). Bild 2

1993 gjordes den senaste större restaureringen av kyrkan. Hela det bänkvarter som hade satts in framför ingången till sakristian togs bort. Väggar och valv rengjordes, bänkarna ommålades och nytt golv lades innanför altarringen och under bänkvarteren.

Under orgelläktaren byggdes en brudkammare. I korvalvet hängdes triumfkrucifixet från 1500-talet upp.

Mariefreds kyrka är vackert belägen men svåråtkomlig för personer med funktionshinder. För att förbättra åtkomligheten förseddes den södra porten 2006 med en ramp. 2015 isolerades valven och nya glasdörrar sattes in utanför de gamla träportarna i kyrkans båda ingångar, i syfte att minska energiåtgången för kyrkans uppvärmning.

Inventarier i kyrkan

De största av kyrkans inventarier är svåråtkomliga för mariefreds-borna. Kyrkans klockor ljuder vid gudstjänster och andra samlingar, men det är inte många som har sett dem på närmare håll. Det finns tre klockor som alla är imponerande när man väl kommer nära.

Storklockan är gjuten med en höjd på 140 cm och en diameter på 137 cm. Mellanklockan är 115 cm hög och har en diameter på 110 cm och Lillklockans mått är 87,5 cm på höjden och 85 cm i diametern.

Fotografier på två av klockorna finns idag uppsatta i vapenhuset.

'Storklockan'

Kyrkans musikinstrument är till glädje för mariefredsborna, när de används vid gudstjänster och andra samlingar. Den äldsta orgeln på läktaren, är som tidigare nämnt, byggd av orgelbyggare Olof Schwan 1787, som på den tiden var ansedd som landets förnämaste och kunnigaste orgelbyggare. Under åren har den emellertid genomgått två stora ombyggnader, vilket gör att det idag endast finns kvar två stämmor i något förändrat skick av den ursprungliga orgeln. Orgel-fasaden är helt orörd

och unik i sitt slag. Orgeln är väl ansedd av de kyrkomusiker som får möjlighet att spela på den.

Orgelläktaren med orgel. Notera de öppna bänkarna. Bilden från före 1954

Kyrkans flygel är av märket Yamaha och inköptes i början av 1990-talet. Den då i Mariefred boende pianisten Lars Roos och dåvarande kyrkomusikern Bengt Norberg, anordnade konserter och offentliga generalrepetitioner för att samla in pengar till den flygelfond som senare möjliggjorde köpet. I kyrkan finns också en cembalo, som är byggd av Mats Arvidsson 1989 och som bl.a. används i fastetiden, då den med sitt ljud ger en annorlunda och mer dämpad ton i gudstjänsten än orgeln. Nedanför koret finns också en digital orgel.

På väggarna hänger en unik samling av oljemålningar, som åskådliggör berättelser från bibeln. Carl XIV Johan lät 1883 överföra ett flertal tavlor från Ulriksdals slott till kyrkan. Antalet minskades i mitten av 1990-talet då flera tavlor överfördes till samlingarna på Gripsholm. Altartavlan ”Herdarnas tillbedjan”, bild 2, är en gåva av Hedvig Eleonora och är målad av hennes hovmålare Möller. Ett flertal av de målningar som idag hänger i kyrkan, är utförda av hovmålaren Georg Engelhard Schröder. En av tavlorna är målad av den väl kände konstnären Per Hörberg. I kyrkan hänger också två epitafier till minne av bokhållaren Carl Hindersson och slottsnickaren Johan Gördil.

Högst uppe på altarpopsatsen kan man se tre gestalter. Den vänstra är Mose som pekar på lagens två tavlor med de tio budorden. Till höger visar Johannes med handen mot Lammet som finns i mitten och symboliserar Kristus.

Predikstolen, som på ljudtaket har Hedvig Eleonoras krönte monogram, bär på en särskild berättelse. Under själva predikstolen finns ett stort hålrum, där församlingens nykonfirmerade sedan lång tid lägger in ett konfirmandminne med sitt namn på. Då och då kan man se någon besökare, som letar efter sitt eget namn eller namnen på några av sina konfirmationskamrater.

Mariefreds kyrka byggdes för snart 400 år sedan och används idag till det som den byggdes för. Med några undantag under året ringer klockorna samman till gudstjänst på söndagar och helgdagar. När kyrkan återinvigdes efter 1953 års renovering, skrev församlingens dåvarande kyrkoherde Einar Rydberg psalmen "Vår egen kyrka" som framfördes av en barnkör. De första två verserna på denna får avsluta berättelsen om Mariefreds kyrka.

Vår kyrka höjer sig så vit
och skön vid mälarstranden .
så låtom oss med fröjd gå dit
och bliva ett i anden.
Som våra fäder häovsjunga.r har
sett,
så bedja nu vi unga
och Herrens nåd l

Mot altartavlan ögat ser
i stilla gudstjänsttimmar.
Maria ömt mot barnet ler,
när juldagsmorgon glimmar.
Den tonar än i själens grund:
"Var hälsad sköna morgonstund",
Från barndomsjulens kyrka,
Där baranatron fick styrka.

Torbjörn Burvall, kyrkoherde